

забезпечена законність, прав та охоронювані законом інтереси осіб, які залучаються для проведення НСРД у кримінальному провадженні.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України; Кодекс, Закон від 11.09.2020 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17> (дата звернення: 25.11.2020).

2. Смірнова В. О. Права та обов'язки інших осіб, які залучаються до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Збірник наукових праць НА СБ України, 2018. № 7. С. 169–173. (дата звернення: 25.11.2020).

3. Гольдберг Н.О. Проблеми регулювання конфіденційного співробітництва при здійсненні негласних слідчих (розшукових) дій. Збірник наукових праць, 2016. № 2. С. 100-103. (дата звернення: 25.11.2020).

4. Наказ від 16.11.2012 №114/1042/516/1199/936/1687/5 «Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні» URL <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0114900-12> (дата звернення: 25.11.2020).

Наддал Єлизавета, здобувач вищої освіти, факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник

Телійчук Віталій Григорович, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

ЩОДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У КОЛОНІЯХ»

Оперативно-розшукова діяльність є одним із проблемних напрямів у сфері виконання покарань, оскільки щорічно реєструються випадки вчинення нових злочинів як особами, котрі відбувають покарання в установах виконання покарань, так і персоналом Державної кримінально-виконавчої служби України.

Наведене свідчить про значні прорахунки в організації оперативно-розшукової діяльності в колоніях та про недоліки запобіжної діяльності в органах і установах виконання покарань. Окреслена проблема потребує вирішення, зокрема, й на науковому рівні. З огляду на це метою статті є з'ясування сутності закріпленого у ст. 104 Кримінально- виконавчого

кодексу України поняття “оперативно-розшукова діяльність в колоніях”, формулювання на підставі цього авторського визначення вказаного поняття та встановлення його системоутворюючих ознак. Запропоноване авторами поняття “оперативно-розшукова діяльність в колоніях” має не лише теоретичне, а й практичне значення, що варто враховувати при удосконаленні правового механізму з питань оперативно-розшукової діяльності у сфері виконання покарань.

Теоретичний аспект полягає у тому, що розширено наукові уявлення про один із видів оперативно-розшукової діяльності, а саме – оперативно-розшукову діяльність у колоніях, а також визначено відповідні методологічні заходи для проведення подальших досліджень у цьому напрямі. Практичне значення сформульованого поняття “оперативно-розшукова діяльність в колоніях” полягає у тому, що наведене визначення може бути використане на практиці під час реалізації конкретних прикладних завдань Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України, а також при вирішенні питання про доцільність функціонування у сфері виконання покарань України оперативних підрозділів органів та установ виконання покарань.

З практики виконання покарань в Україні відомо, що одним із проблемних напрямів в окресленій сфері є оперативно-розшукова діяльність (ОРД). Зокрема, починаючи з 1991 року і до сьогодні щороку реєструються випадки вчинення нових злочинів особами, які відбувають покарання в установах виконання покарань, та персоналом Державної кримінально-виконавчої служби України. Зазначене свідчить про значні прорахунки в організації ОРД в УВП і про недоліки запобіжної діяльності в органах та установах виконання покарань, завдання яких визначені у чинному кримінально- виконавчому законодавстві України (ст. 1 Кримінально-виконавчого кодексу України).

Отже, є складна прикладна проблема, що потребує вирішення, у тому числі й на науковому рівні. З огляду на це, метою нашого дослідження є з’ясування сутності закріпленого у ст. 104 Кримінально-виконавчого кодексу України поняття “оперативно-розшукова діяльність у колоніях”, формулювання на підставі цього авторського визначення вказаного поняття та встановлення його системоутворюючих ознак. Окреслена мета зумовлена й тим, що у вересні 2017 року Кабінетом Міністрів України схвалено Концепцію реформування (розвитку) пенітенціарної системи України, реалізація якої на практиці об’єктивно потребує наукового супроводу та обґрунтування.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що питання, які стосуються змісту ОРД у сфері виконання покарань, є предметом посиленої уваги як учених оперативно-розшукового напрямку, так і кримінологів. Разом з тим у контексті змісту реформ, які здійснюються у сфері виконання покарань України з вересня 2017 року, зазначена проблематика досліджена

недостатньо, особливо з урахуванням пропозицій деяких науковців і практиків щодо ліквідації оперативних підрозділів УВП та передачі їхніх функцій оперативним підрозділам Національної поліції.

Додатковим аргументом на користь цього твердження виступає й та обставина, що центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері виконання покарань та пробації (сьогодні це – Міністерство юстиції України (ч. 1 ст. 11 КВК України)), згідно із Законом України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів” не належить до правоохоронних органів.

Таким чином, щоб дати відповідь на запитання, чи потрібно здійснювати ОРД в УВП та які оперативні підрозділи мають реалізувати це завдання, важливо з’ясувати сутність і зміст закріпленого в ст. 104 КВК України поняття “оперативно-розшукова діяльність у колоніях” та визначити його практичне значення для сфери виконання покарань. У результаті узагальнення точок зору науковців, а також з урахуванням положень нормативно-правових актів України можна стверджувати, що під оперативно-розшуковою діяльністю в колоніях слід розуміти систему гласних та негласних заходів, що здійснюються відповідними оперативними підрозділами органів та установ виконання покарань закритого типу на підставі закону, основним завданням яких є пошук і фіксація фактичних даних про протиправну діяльність окремих осіб та груп з метою запобігання вчиненню нових злочинів засудженими та іншими особами, а також для досягнення цілей кримінально-виконавчого законодавства України.

Таким чином, до системоутворюючих ознак, що становлять зміст даного поняття, слід віднести наступні. По-перше, це – система, а не сукупність заходів. У наукових джерелах під системою розуміють ‘порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням і взаємним зв’язком частин чого-небудь’.

Відповідно до чинного кримінально-виконавчого законодавства України до системи зазначених заходів належать: комплекс спеціальних профілактичних заходів щодо виявлення, постановки на облік та організації нагляду за особами, схильними до вчинення правопорушень, заходи щодо забезпечення реалізації мети оперативно-розшукової діяльності у колоніях, яка закріплена в ч. 1 ст. 104 КВК України (забезпечення безпеки засуджених, персоналу та інших осіб); заходи, що пов’язані з використанням технічних засобів нагляду і контролю за засудженими (ст. 103 КВК України); інші заходи режимного характеру (ст. 102 КВК України); г) оперативно-розшукові заходи (постановка засуджених на оперативно-профілактичний облік; ведення оперативно-розшукових справ та здійснення інших заходів, визначених у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» та в Кримінальному процесуальному кодексі України⁸). По-друге, це – заходи гласного та негласного характеру. Основу гласних заходів ОРД становить режим виконання і відбування визначеного судом кримінального покарання,

тобто встановлений законом та іншими нормативно- правовими актами порядок виконання і відбування покарання (ч. 1 ст. 102 КВК України).

При цьому згідно з п. 1 розділу XIX Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань (ПВР УВП): Індивідуальна профілактична робота із засудженими, які перебувають на профілактичних обліках, здійснюється цілеспрямовано, планомірно, диференційовано з урахуванням особистості правопорушника, характеру і ступеня його соціальної занедбаності, небезпеки вчиненого злочину та інших особливостей, що мають значення для правильного вибору методів і заходів впливу. Крім того, у зазначеному пункті вказано: Виявлення та постановка на профілактичний облік засуджених, які вчинили правопорушення або мають намір їх вчинити, здійснюється оперативними працівниками шляхом досконалого вивчення матеріалів особової справи засуджених, перевірки відомостей щодо їх поведінки в ізоляторах тимчасового утримання, слідчих ізоляторах, лікувально-профілактичних закладах тощо, журналів обліку порушень режиму, рапортів приймання-здавання чергувань, даних медичної частини, перегляду кореспонденції, а також інформації працівників соціально-психологічної служби та відділу нагляду і безпеки . У разі переведення засудженого, який перебуває на профілактичному обліку, до іншої УВП працівник оперативного підрозділу колонії долучає до його особової справи відповідні довідки-орієнтування із зазначенням підстави та строку перебування цієї особи на обліку.

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити такий висновок, що законодавство в повній мірі забезпечує правомірне виконання повноважень поліції та спеціальних служб, які займаються проведенням оперативно-розшукової діяльності в колоніях. Нормативні акти вчасно відновлюються, тим самим дають змогу на законних підставах проводити оперативно-розшукові заходи в спеціальних установах.

---

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>. (дата звернення: 22.11.2020).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України; Кодекс, Закон від 11.09.2020 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17> (дата звернення: 22.11.2020).

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінально-процесуального кодексу України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4652-ґІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4652-17#Text> (дата звернення: 23.11.2020).